

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ СТАН ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЩОДО ЇХ ВІДНОВЛЕННЯ

¹Лідія ГОРОШКОВА, ¹Станіслав ГОРОШКОВ

¹ кафедра екології Національного університету «Києво-Могилянська академія», УКРАЇНА

Російська збройна агресія проти України завдала українській економіці значних матеріальних втрат: руйнування інфраструктури, знищення та пошкодження майна підприємств усіх форм власності. На тимчасово окупованих територіях або у зоні бойових дій розташовані 900 природоохоронних територій, що становить 44% від усіх заповідників та національних парків України. Також під тимчасовою окупацією опинилося азово-чорноморське узбережжя в межах Донецької, Запорізької та Херсонської областей з початком війни. Це призвело до серйозної шкоди цим територіям та їхньому біорізноманіттю. Глибокий аналіз наслідків військового вторгнення на заповідні території України буде можливий лише після завершення війни та робіт з розмінування. Проте вже зараз є необхідність у проведенні досліджень стану цих територій з використанням можливих джерел інформації. Особливу увагу потрібно звернути на оцінку упущеної вигоди природоохоронних територій, заповідників та національних парків від неможливості господарської діяльності.

В якості об'єкта дослідження був обраний Азово-Сиваський національний природний парк (НПП) створений відповідно до Указу Президента України від 25 лютого 1993 р. Парк організований на базі та в існуючих межах Азово-Сиваського заповідно-мисливського господарства та його охоронної зони з акваторіями Центрального Сиваша й Азовського моря. Адміністративно Азово-Сиваський НПП підпорядкований Держаному управлінню справами Президента.

На сьогодні загальна площа парку становить 52154 га, із яких майже 49 тис. га займають акваторії Центрального Сиваша та однокілометрова прибережна смуга моря навколо острова Бірючий. Закріплені за парком ділянки суходолу мають загальну площу 8469 га, у т. ч.: у Генічеському районі – 7528 га (п-в Бірючий та частина о. Куюк-Тук) і Новотроїцькому – 941 га (частина о. Чурюк із прилеглими дрібними островами – Мартинячий і Китай).

Азово-Сиваський НПП є неприбутковою організацією, фінансування його діяльності здійснюється за кошти Державного бюджету України (загальний фонд). Крім того, НПП здійснювало (до початку війни) господарську діяльність за такими основними видами: проживання відпочиваючих; реалізація меду; реалізація сіна; реалізація м'яса (вилученого при регулюванні чисельності); реалізація шкур та рог диких тварин; реалізація диких тварин; фотопослуги, відеозйомка; перевезення туристів автотранспортом; квартирна плата за користування службовими жилами приміщеннями на о. Бірючий співробітниками для забезпечення діяльності установи; реалізація буклетів; автопослуги; інші надходження. Здійснення цієї діяльності дозволяло формувати спеціальний фонд, кошти якого використовувались для розвитку НПП, стимулювання персоналу і т. ін. без отримання прибутку.

З початком війни та окупацією території НПП і до сьогоднішнього часу Азово-Сиваський НПП не має можливості здійснювати господарську діяльність, отже має упущену вигоду.

На сьогодні розроблена «Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод упровадженні господарської діяльності», яка затверджена Наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18 жовтня 2022 року № 3904/1223 (далі – Методика).

Спроба визначити розмір упущеної вигоди з використанням вищезгаданої Методики виявилось неможливим.

Як показав проведений аналіз, методика взагалі не розглядає неприбуткові організації. В умовах війни, вони також зазнаються не тільки матеріальні збитки, які можуть бути пораховані, а й мають втрачену вигоду внаслідок неможливості здійснення господарської діяльності, яка не є прибутковою. Саме такий випадок в методиці не описаний.

В той же час, методика передбачає, що «у разі коли існують підстави пов'язувати виникнення упущеної вигоди з іншими факторами, ніж неохоронення підприємством прибутку, або наявність упущеної вигоди не є наслідком збиткової діяльності підприємства, аналіз неотриманих грошових потоків та оцінка (визначення розміру) упущеної вигоди здійснюється з дотриманням вимог цієї Методики або інших нормативно-правових актів з питань оцінки майна, розроблених відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та вимог міжнародних та національних стандартів оцінки, міжнародної оціночної практики, що склалася».

Додаткової уваги заслуговують саме НПП, оскільки до них може бути використана категорія «державне або комунальне підприємство, або підприємство, у якому є частка держави, що, має велике суспільне/державне значення», оскільки усі НПП є державними неприбутковими організаціями, які дійсно мають велике суспільно/державне значення.

Отже, зазначене дозволило запропонувати вдосконалити розглянуту Методику (що, доречі, апріорі в ній передбачено) з метою її застосування для нестандартного випадку – неприбуткової організації, яка здійснює господарську діяльність. При цьому, ключові положення Методики загалом використані для проведеної оцінки.

З урахуванням наведених вище міркувань був здійснений розрахунок упущеної вигоди на підставі даних про обсяг надходжень до спеціального фонду Азово-Сиваського національного природного парку за 2020 та 2021 роки. Саме кошти, яку акумулюються на спеціальному фонді, і є тією вигодою, яку НПП втратив можливість отримувати внаслідок війни внаслідок неможливості ведення господарської діяльності.

Ключові слова: національний природний парк, упущена вигода, шкода довкіллю, неприбуткові організації, природно-заповідний фонд

Адреса: вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, Україна
e-mail: stas20055002@gmail.com